

فینڈنگ جغرافیہ

تعمیر

جغرافیہ با استاد مسعود انبارلو

درس ۶

منابع آب ایران

۱- در ایران بیشتر بارش ها در اواخر فصل پاییز تا اوایل فصل بهار رخ میدهد، به این دلیل هر چه به پایان این دوره نزدیک تر می شویم، آب دهی رودها بیشتر می شود.

۲- با توجه به ناهمواری ها و جهت آن ها، هر چه از غرب به سمت شرق کشور برویم، مقدار آب رودها کم تر می شود.

۳- رودهایی که از کوهستان های بلند و برف گیر تغذیه می شوند، دائمی هستند. اگر این رودها در نواحی مرطوب، جریان یابند مقدار آب آنها بیش تر خواهد بود.

۴- رودهای مناطق نسبتاً خشک بیشتر طغیانی، تصادفی و اتفاقی، و مقدار آب آنها در سال های مختلف متفاوت است.

در مناطق کوهستانی، مکان هایی وجود دارد که آب بخش هایی از رودها را تأمین می کنند. به این مکان ها **کانون های آبگیر** می گویند.

کانون های آبگیر در **حد فاصل** حوضه های آبریز قرار دارند و بر **خط تقسیم آب** های محلی منطبق هستند.

گاهی آب کانون های آبگیر وارد چند حوضه آبریز نزدیک خود می شوند. بنابراین رودهایی که از کانون های آبگیر سرچشمه می گیرند ممکن است در جهات مختلف جریان یابند.

۳ رسته کانون آبگیر

با استفاده از نقشه زیر بگویید چند نوع کانون آبگیر داریم؟

۱- کانونهای آبگیری که بیش از ۵۰۰ میلیمتر بارش داشته باشند و حداقل در هشت ماه از سال، این بارشها اتفاق بیفتد، به آنها کانون های دائمی میگویند. **کانون های آبگیر دائمی** را روی نقشه مشخص کنید. در غرب کشور

۲- اگر کانون های آبگیر در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای بهار های گرم سال حفظ کنند، بدون توجه به میزان بارش و زمان آن جزء کانون های فصلی به شمار می رود. کانون های آبگیر فصلی را روی نقشه مشخص کنید. جنوب ایران

۳- در کوهستان های نزدیک به مناطق گرم و خشک، که گاهی بارش های کوتاه و اتفاقی رخ می دهد، نوعی کانون **آبگیر موقت** شکل می گیرد که آنها را کانون های اتفاقی می نامند. کانون های آبگیر اتفاقی را روی نقشه مشخص کنید. در شرق کشور

حوضه آبریز

به محدوده ای که با توجه به شکل زمین و شیب ناهمواری ها، آب های جاری را به سوی پایین ترین نقطه آن هدایت کند، حوضه آبریز می گویند.

انواع حوضه آبریز

- الف) حوضه آبریز خارجی:** یعنی رودهایی که آب آنها به دریاهای اطراف کشور می ریزد؛ اما در طول مسیر، مورد استفاده قرار نمیگیرند.
- ب) حوضه آبریز داخلی:** یعنی رودهایی که تمام آب آنها در کشور جریان دارد و وارد دریاچه های داخلی می شود.

با توجه به نقشه صفحه ۵۱، نام حوضه های آبریز خارجی و داخلی را بنویسید.

حوضه های آبریز داخلی

حوضه های آبریز خارجی

- ۱- حوضه آبریز مرکزی
- ۲- حوضه آبریز دریاچه ارومیه
- ۳- حوضه آبریز شرقی
- ۴. حوضه آبریز قره قوم

- ۱- حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان
- ۲- حوضه آبریز دریای خزر

دریای خزر، پهنه آبی بزرگی است که در **امتداد شمال به جنوب** کشیده شده است.

این دریا از بقایای **دریای عظیم تیس است** که زمانی بخش اعظم نیمکره شمالی را پوشانیده بود. از **حدود ۶۰ میلیون سال پیش این دریا از بقیه آب های قدیمی جدا ماند** و به شکل **بزرگ ترین دریاچه جهان** در آمد.

به دلیل **وسعت زیاد**، نام دریا را بر آن نهادند.

این دریا را به نام های مختلفی می نامند؛ از جمله دریای **مازندران**، **کاسپین**، **قزوین**، **گرگان**، **طبرستان**، **هیرکانی** و **دریای دیلم**. در حال حاضر نام آن، دریای **خزر** است و در نقشه های خارجی **کاسپین** نامیده میشود.

طول این دریا حدود **۱۲۰۰ کیلومتر** و عرض متوسط آن **۳۰۰ کیلومتر** است. مساحت آن با توجه به تغییرات سطح آب، متفاوت است. سطح آب این دریا از سطح آبهای آزاد حدود **۲۸ متر پایین تر** است.

بستر دریا از **دو چاله تشکیل شده** و دنباله رشته **کوههای قفقاز**، آن را به دو بخش تقسیم کرده است.

جهت امتداد دریای خزر

نحوه پیدایش دریای خزر

چرا به دریاچه خزر، دریا می گویند؟

نام های دریای خزر

میزان طول و عرض دریای خزر و میزان ارتفاع سطح آب دریای خزر

شکل بستر دریای خزر

دریای مشیرک با همسایگان

با توجه به نقشه دریای خزر، به این سوالات پاسخ دهید:
کشورهای همسایه این دریا کدامند؟ عمیق ترین بخش این دریا در کدام جهت قرار دارد و عمیق ترین نقطه آن چقدر عمق دارد؟

کشورهای
اطراف دریای
خزر

- ۱- ایران در جنوب دریای خزر
- ۲- جمهوری آذربایجان در غرب دریای خزر
- ۳- روسیه در شمال دریای خزر
- ۴- ترکمنستان در شرق دریای خزر
- ۵- قزاقستان در شرق و شمال شرق دریای خزر

عمیق ترین نقطه دریای خزر در جنوب دریا و در نزدیکی ایران قرار دارد و عمق آن ۱۰۰۰ متر است.

طولانی ترین رودهایی که به این دریا می ریزند عبارت اند از رود ولگا و اورال از شمال، سفید رود و هراز از جنوب، رود اترک و گرگان از جنوب شرق و رود کورا و ارس از سمت جنوب غرب.

رودهای مهمی که به دریای خزر می ریزند

در این خلیج، جزایر مهمی هست که برخی از آنها مسکونی است. **جزایر خارک، لاوان، کیش، فرور، تنب بزرگ، تنب کوچک، ابوموسی، هنگام، لارک، هرمز.**

بزرگترین جزیره آن یعنی قشم و چندین جزیره کوچک دیگر، متعلق به ایران است.

جزایر خلیج فارس

بستر با خزر

از جمله دلایل اهمیت این خلیج، **تجارت دریایی** و وجود منابع عظیم نفت و گاز در بستر آن و انواع **ماهی و میگو** است.

خلیج فارس

خلیج فارس از مهم ترین مراکز **صید و پرورش مروارید** است. تنگه هرمز، که محل اتصال این خلیج به دریای عمان است یکی از مهم ترین مکان های نظامی جهان است.

اهمیت خلیج فارس

از جمله دلایل اهمیت این دریا، امکان دسترسی به همه آب های آزاد جهان، حمل و نقل کالا و مسافر از طریق راههای دریایی است. همچنین این دریا بر زندگی مردم ساحل نشین تأثیر بسیاری دارد و مشاغل گوناگونی را از جمله صیادی و پرورش ماهی و میگو را به وجود آورده است.

خرزند

اهمیت دریای عمان

کشتی صیادی در دریای عمان

نقشه دریای عمان

بزرگ ترین دریاچه ایران:

چه عواملی ممکن است این بهبود را سرعت ببخشد

احداث سدهای متعدد و توسعه کشاورزی ناپایدار و...

نام های دریاچه ارومیه:

این دریاچه را با نام های دیگری همچون **چیچست** و **کبودان** نیز می شناخته اند.

منابع تامین آب دریاچه ارومیه:

آب این دریاچه علاوه بر چشمه های کف و حاشیه آن، از طریق رودهای متعددی تأمین می شود.

مهم ترین رودهایی که به این دریاچه می ریزند کدامند؟

تلخه رود-سیمینه رود-زرینه رود-باراندوزچای

علل شوری زیاد دریاچه ارومیه:

به علت عبور برخی از این رودها از لایه های نمکی، آب این دریاچه بسیار شور است، به حدی که هیچ موجود زنده ای نمی تواند در آب های آن زندگی کند. آرتمیا زمانی که هنوز آب دریاچه فروکش نکرده بود در آن زندگی می کرد.

اهمیت دریاچه ارومیه:

وجود جزایر متعدد در آن است که محل سکونت انواع پرندگان مهاجر است.

و همچنین در اطراف دریاچه، املاح و رسوباتی است که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار میگیرد.

آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب و هوای منطقه شده است.

دریاچه های دائمی ایران

دریاچه ارومیه، زیربار (زریوار) غرب مریوان در استان کردستان، پریشان (فامور) ^۳ مهارلو ^۴ (استان فارس)

لوف جوش

دریاچه های فصلی ایران

دریاچه مسیله در قم، نیریز در فارس، هامون در سیستان و بلوچستان و جازموریان بین دو استان کرمان و سیستان و بلوچستان

۷- با توجه به ویژگی‌های هر گزینه، کلمه مناسب را برای آن انتخاب کنید.

دریاچه ارومیه - کرخه - سبلان - کاسپین - بوموسی

- الف) جزیره مهم ایران در خلیج فارس می‌باشد. **بوموسی**
- ب) رودی مهم که به خلیج فارس می‌ریزد. **کرخه**
- ج) یکی از نام‌های قدیمی آن چیچست بوده است. **دریاچه ارومیه**
- د) دریاچه آتش‌فشانی که اغلب مواقع سال یخ بسته است. **سبلان** (دریاچه‌های ران ایران)

۸ - در جمله زیر کلمات نادرست را تشخیص دهید و جمله صحیح را بازنویسی کنید.

در ایران بیشتر بارش‌ها در اوایل فصل پاییز تا اواخر فصل بهار می‌بارد، به این دلیل هرچه به پایان این دوره نزدیک‌تر می‌شویم، آبدهی رودها بیشتر می‌شود.

اواخر / اوایل

۹ - عوامل خشک شدن دریاچه ارومیه را نام ببرید. ایجاد سد های متعدد
کوشاکشاورزی ناپایدار، ایجاد چاه ها و مراوان

۱۰ - دلایل اهمیت دریای عمان را بنویسید. حمل و نقل - آمدن نفت و درنای - صیقل مادی و
بدین آبراهه به دریای آزاد متصل می شود - تجارت و بازرگانی

۱- دو مورد از ویژگی‌های رودهای ایران را بنویسید. **۱** با توجه به جهت وسیع ناهدرها، ساحرچه از نهر به سمت شرق کُتُر بر وجه آید هم در دریا کم می‌شود.

۲ رودهایی که از کوهستان‌های بلند برف‌گیر تغذیه می‌کنند اغلب دائمی هستند.

۱۷- هر یک از ویژگی‌های زیر مربوط به کدام یک از آبگیر می‌باشد.

الف حداقل در هشت ماه از سال، بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش دارد. **دانش**

ب در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک که بارش‌های کوتاه رخ می‌دهد، این نوع کانون‌ها شکل می‌گیرد. **اتقای**

پ کانون آبگیری که در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم حفظ می‌کند. **فضای**

۱۸ - به سوالات زیر در ارتباط با دریاچه ارومیه پاسخ دهید.

الف آب این دریاچه چگونه تامین می‌شود؟ *از چشمه‌های کنونی و رودخانه‌هایی که به آن منتهی می‌شوند*

ب از دلایل اهمیت این دریاچه دو مورد را بنویسید. *تنوع زیست بوم و مصیبت‌زدایی دریا از طوفان‌ها - رطوبت هوای محلی*

۱۹ - چرا تنگه هرمز از آبراهه‌های استراتژیک جهان است؟ *دروازد خروجی نفت خلیج فارس - اهمیت نظامی دارد*

درس ۲

ویژگی‌های جمعیت ایران

- ۱- پراکندگی جمعیت در ایران
- ۲- رشد جمعیت (رشد طبیعی و رشد مطلق جمعیت)
- ۳- ساختمان جمعیت (هرم سنی جمعیت و...)
- ۴- مهاجرت
- ۵- سیاست‌های جمعیتی

رشد طبیعی جمعیت

یکی از مباحث مهم جمعیت، بررسی میزان افزایش و کاهش جمعیت هر کشور است. متخصصان برای دستیابی به میزان افزایش و کاهش جمعیت، رشد طبیعی جمعیت را اندازه گیری می کنند.

برای اندازه گیری رشد طبیعی جمعیت، میزان موالید و مرگ و میر را در یک سال مشخص از هم کم، و بر تعداد کل جمعیت تقسیم، و سپس آن را به درصد بیان می کنند.

رشد طبیعی
+
رشد مطلق
-
مهاجرت

$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید}}{\text{کل جمعیت همان سال}} \times 100$$

اگر میزان موالید ایران در سال 1395 از 1.362000 نفر و مرگ و میر آن 370.000 نفر باشد، میزان رشد طبیعی ایران، چند درصد است؟

$$\text{رشد طبیعی جمعیت} = \frac{\text{هرگز در هر زاد و ولد} \quad 1362000 - 370000}{\text{کل جمعیت} \quad 79926270} \times 100 = 1.24 \text{ درصد}$$

با توجه به اطلاعات به دست آمده، دریافتید که میزان **رشد طبیعی جمعیت** در جهان، **یکسان نیست**.
 برخی از کشورهای جهان رشد بیش از **۳/۵ درصد** و برخی **رشد منفی** دارند.
البته نکته مهم در رشد جمعیت، این است که نه تنها عامل طبیعی زاد و ولد در آن نقش دارد، بلکه مهاجرت از عوامل تأثیرگذار بر رشد جمعیت کشورها به شمار می رود.
موالید و مرگ و میر، رشد طبیعی جمعیت را نشان میدهد که اگر مهاجرت را به آن اضافه یا از آن کم کنیم، رشد مطلق جمعیت را به دست خواهیم آورد.
 با کمک معلم خود و با استفاده از فرمول درصد رشد طبیعی جمعیت، فرمول رشد مطلق جمعیت را در پیرابند (کادر) زیر بنویسید:

Handwritten notes in red ink:

- مهاجران خارج شده: $50,000$ (with a plus sign)
- مهاجران خارج شده: 100 (with a plus sign)
- مهاجران خارج شده: 100 (with a minus sign)
- مهاجران خارج شده: $50,000$ (with a minus sign)
- مهاجران خارج شده: 100 (with a minus sign)
- مهاجران خارج شده: 100 (with a minus sign)
- مهاجران خارج شده: 100 (with a minus sign)

Printed formula:

$$\text{رشد مطلق جمعیت} = \frac{\text{تعداد مرگ و میر - تعداد زاد و ولد} + \text{تعداد مهاجران خارج شده} - \text{تعداد مهاجران وارد شده}}{\text{تعداد کل جمعیت}} \times 100$$

Handwritten numbers in the boxes:

- تعداد مرگ و میر - تعداد زاد و ولد: $1,561,000 - 3,700,000$
- تعداد کل جمعیت: $79,936,137$
- تعداد مهاجران خارج شده - تعداد مهاجران وارد شده: $100 - 100$

Other labels:

- و یا این فرمول
- رشد مطلق جمعیت
- تعداد مهاجران خارج شده - تعداد مهاجران وارد شده
- تعداد کل جمعیت
- 100

معمولاً برنامه ریزان برای برنامه ریزیهای مختلف اجتماعی، اقتصادی، آموزشی و فرهنگی، به آینده نگری جمعیتی نیاز دارند.

قانون ۷۰ زمان دو برابر شدن جمعیت هر کشور را نشان می دهد.

اطلاع از میزان رشد جمعیت، پایه محاسبه فرمول دو برابر شدن جمعیت است. زمان به دست آمده سبب میشود تا برای آینده، پیش بینی های لازم را انجام دهند.

به نظر شما چند سال طول می کشد تا جمعیت کشور ما دو برابر شود؟

$$70 \div \frac{1}{37} = 51 \text{ سال}$$

سرانه درآمد

۷۰
نرخ رشد جمعیت
(مابین مدت)

مدت زمان دو برابر شدن جمعیت = $\frac{70}{1.24} = 56.45 \text{ سال}$

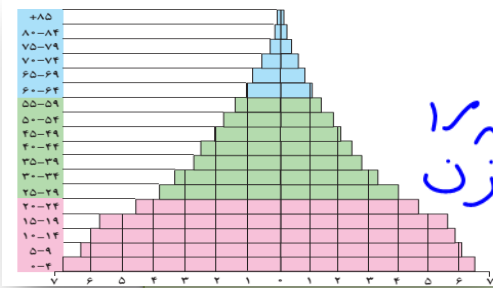
۱۴۹۸ + ۵۶ = ۱۵۵۴

در گذشته، آمار تعداد جمعیت نقش مهمی در تصمیم گیریهای برنامه ریزان داشت. اما امروزه آنان برای برنامه ریزی دقیق مجبورند علاوه بر تعداد جمعیت، عوامل دیگر جمعیتی را نیز در نظر بگیرند.

کدام ویژگی های جمعیتی را می شناسید که در سرشماری ها به آن ها توجه می شود و سرشماران، اطلاعات مربوط به آنها را جمع آوری می کنند؟

نسبت جنسی جمعیت، میزان سواد جمعیت، وضعیت سنی جمعیت و...

کمتره (مثلاً ۶۵ تا ۸۵) - بیشتره (مثلاً ۱۴ تا ۲۰)

۵ درصد مردان
۱ درصد زنان

اکنون در مطالعات جمعیتی، **بررسی ساختمان** یا ترکیب جمعیت از اهمیت خاصی برخوردار است. **ساختمان جمعیت**، **ویژگی های قابل اندازه گیری جمعیت** را مورد بررسی قرار می دهد. اطلاع از **وضعیت سنی** و **جنسی جمعیت** هر کشور از موارد قابل توجه برنامه ریزان است.

جمعیت کره زمین از لحاظ **نسبت جنسی** نیز در زمان های خاص، **تفاوت چندانی ندارد**؛ اما در طول زمان، **نسبت سنی** در **کشورها دچار تغییراتی می شود**.

متخصصان به دلیل **اهمیت نسبت سنی** در برنامه ریزی هر کشور از **لحاظ سنی**، جمعیت را به **گروه های مختلفی** دسته بندی کرده اند.

هرم سنی هر کشور به برنامه ریزان کمک می کند که با **ساختمان سنی جمعیت آن کشور آشنا شوند** و از آن برای **برنامه ریزی استفاده کنند**؛

به عنوان نمونه برای **تحقق برنامه های تأمین اجتماعی**، **بهبود وضعیت سالمندان**، **ارتقای سطح سلامت جامعه**، **تأمین شغل برای حال و آینده**، **ایجاد فرصت های تحصیلی**، **تفریحی و رفاهی برای جوانان**، **امنیت ملی**، **جلوگیری از پیری جمعیتی**، از اطلاعات و آمارهای سنی و جنسی جمعیت کمک می گیرند.

میانگین سنی کشور ایران ۷۳ سال
نرخ پیری ۱۱ سال

۱۳۹۵
۱/۴

سال	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵
میزان رشد	۲/۷	۳/۹	۱/۵	۱/۶

جدول متوسط میزان رشد جمعیت ایران

بیشترین و کمترین رشد جمعیت به کدام سال ها مربوط است؟ چرا؟

سال ۱۳۶۵ به دلیل افزایش زاد و ولد و کاهش مرگ و میر در کشور و افزایش مهاجرت خارجی به کشور سیاست های کاهش جمعیت، سبب کاهش رشد در سال ۱/۴ (۱۳۹۰ درصد) شد. این کاهش در آینده می تواند مشکلاتی برای کشور ما ایجاد کند که از جمله می توان به **برهم خوردن تعادل جمعیتی، کاهش نیروی فعال و تضعیف نیروی دفاعی کشور**، اشاره کرد. **پیام سیاست های کنترل جمعیت**

اگر سیاست کنترل جمعیت در ابعاد شدید ادامه پیدا کند، جمعیت کشور به تدریج دچار **پیری** و در نهایت مشکلات دیگری در بر خواهد داشت.

اساساً نباید **سیاست کنترل جمعیت** به گونه ای باشد که **هرم سنی کشور به سمت سالمندی حرکت کند**، زیرا این پدیده **مانع اصلی** بر سر راه توسعه اقتصادی جامعه خواهد بود.

~ کشور ما

مهاجرت از عوامل مهم در تغییرات جمعیت به شمار می رود. با پیشرفت فناوری و وسایل حمل و نقل، حرکت و جابه جایی نسبت به گذشته افزایش یافته است. افراد در مهاجرت بین دو واحد جغرافیایی جابه جا می شوند. بعضی از متخصصان، مهاجرت از ابتدای قرن بیستم تا به حال را در سه شکل بیان کرده اند.

۱- مهاجرت روستاییان به شهر که باعث جذب نیروی انسانی جوان از روستا به شهر میشود. این مهاجرت در اقتصاد کشور با از دست دادن نیروی کار روستا و افزایش جمعیت فعال اقتصادی شهر، خود را نشان می دهد.

۲- مهاجرت های گروهی که بر اساس تصمیمات سیاسی انجام میشود.

۳- مهاجرت که افراد از یک کشور به کشور دیگر جابه جا می شوند.

$$\frac{450,000 - 192,000}{59,824,000} \times 100 =$$

۱- اگر میزان مولید ایران در سال ۱۳۹۶، ۶۵۰،۰۰۰ نفر و مرگ و میر آن ۱۹۲،۰۰۰ نفر و میزان کل جمعیت ۵۹،۸۲۴،۰۰۰ بوده باشد، میزان رشد طبیعی جمعیت چند درصد است؟

- ① صفر درصد ② کمتر از ۱ درصد ③ ۱ درصد ④ بیشتر از ۱ درصد

۲- کدام مورد از موارد و شکل‌های مهاجرت از ابتدای قرن بیستم نیست؟

- ① مهاجرت روستاییان به شهر
② مهاجرت از یک قاره به قاره دیگر
③ مهاجرت گروهی بر اساس تصمیمات سیاسی
④ مهاجرت افراد از یک کشور به کشور دیگر

۳- اگر در کشور A میزان جمعیت ۴۰،۰۰۰،۰۰۰، میزان مولید در سال ۸۲۵،۰۰۰، و میزان مرگ و میر ۳۸۵،۰۰۰ نفر باشد، میزان رشد طبیعی آن چند درصد است؟

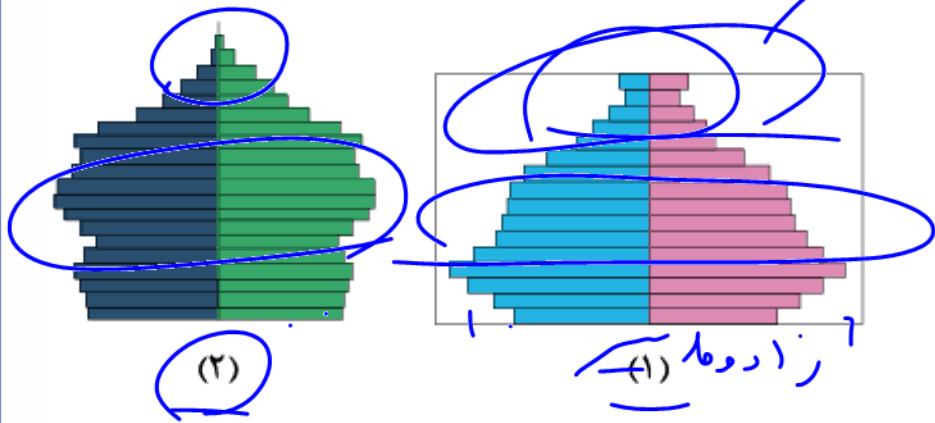
- ① ۰٫۰۱۱ ② ۱٫۱ ③ ۰٫۱۱ ④ ۱۱

منظور از سیاست‌های جمعیتی چیست؟
سیاست‌هایی که در مداران در جهت افزایش یا کنترل جمعیت اجرایی می‌کنند که می‌توانند منجر به افزایش یا کاهش جمعیت شود

رشد مطلق جمعیت چیست؟
مهاجرت - + مرگ - زاد و ولد
+ ۱۰۰
- جمعیت

پهن بود سالن‌ها بیشتر است

به کمک هرم‌های سنی مقابل به سوالات پاسخ دهید.

۵

۱۷

هر دو است

الف

ب

پ

میزان رشد موالید در کدام کشور بیشتر است؟

کدام کشور افراد سالمند بیشتری دارد؟

کدام کشور جمعیت فعال اقتصادی بیشتری دارد؟

عوامل مؤثر بر پدیده مهاجرت را نام ببرید.

سنن - درآمد بیشتر - جنگ - عوامل طبیعی

چرا نباید سیاست کنترل جمعیت به گونه‌ای باشد که هرم سنی کشور به سمت سالمندی برود؟

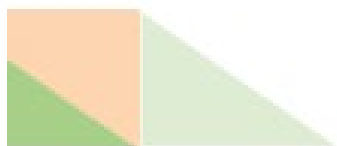
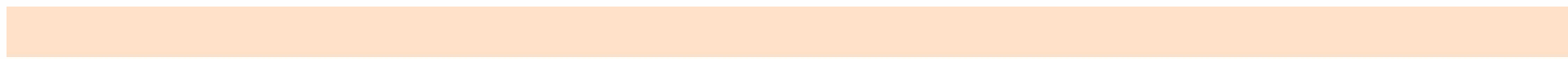
۱) تخصیص نیروی کار و نقل و مکان - سرمایه‌گذاری در راه توسعه اقتصاد - افزایش بهره‌وری و کاهش بار

از هرم سنی و جنسی برای چه نوع برنامه‌هایی استفاده می‌کنیم؟

بزای تأمین اجتناب از - آ سرزن - تحمل - مکان

عوامل انسانی اثرگذار بر پراکندگی جمعیت را بنویسید. تحمل - دانشگاه‌ها -

درس ۸

تقسیمات کشوری ایران

سابقه تقسیمات کشوری در ایران

۱ ورود آریاییان: آبادی کوچک را «ویس» و آبادی بزرگتر را «گئو»
 سابقه تقسیمات کشوری در ایران به زمان داریوش اول، پادشاه هخامنشی برمی گردد که برای اداره بهتر، آن را به قسمت هایی به نام شهری (ساتراپی) تقسیم کرده بود. به مدیران آن شهریان (ساتراپ) میگفتند.

اشکانیان: به مانند هخامنشیان
 همان شهر است (۳۷ شهرک)

سلوکیان: ۷۲ بخش
 ساسانیان: کشور به سرزمین (ایالت) خوره (استان) تسوگ (شهرستان) و رستاک (دهستان)

دوره عباسیان «ایالت» ۳۱ ایالت
 در زمان صفویه، افشاریه، زندیه و قاجاریه: ایالت، ولایت، بلوک و قصبه.
 ایالت های دوره قاجار:

۱- آذربایجان ۲- خراسان و سیستان ۳- فارس و بنادر ۴- کرمان و بلوچستان و ۱۲ ولایت.
 در سال ۱۳۱۶: با تصویب قانون تقسیمات کشوری، ایران به ده استان که نام هر استان یک عدد بود و ۱۴۹ شهرستان

۱۰ استان - ۳۰ شهرستان - بخش - دهستان

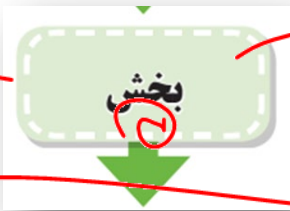
تقسیمات کشوری در ایران

استان اصفهان

شهرستان اصفهان

بخش اصفهان

دهستان اصفهان

از لحاظ نظام اداری،
دهستان تابع بخش،
بخش تابع شهرستان،
شهرستان تابع استان
و استان تابع تشکیلات مرکزی
(پایتخت) خواهد بود.

واحد مبدأ تقسیمات کشوری

استان
زنجان

تقسیمات کشوری در ایران

استان:

از به هم پیوستن چند شهرستان همجوار با توجه به موقعیت های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی تشکیل می شود. استان، توسط استاندار اداره می شود.

۸ شهرستان

شهرستان:

از به هم پیوستن چند بخش همجوار تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، واحد متناسب و همگنی را به وجود آورده است. شهرستان توسط فرماندار اداره می شود.

- ۱- طارم - ۲- زنجان
- ۳- ابهر - ۴- خمدره
- ۵- مامشان - ۶- خدابنده
- ۷- سلماس - ۸- ایجرود

بخش:

از به هم پیوستن چند دهستان همجوار، شامل چندین مزرعه، مکان، روستا و احیاناً شهر تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، واحد همگنی را به وجود آورده است. بخش، توسط بخشدار اداره می شود.

دهستان:

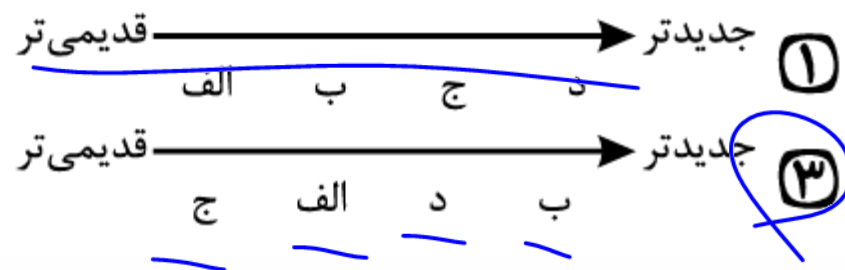
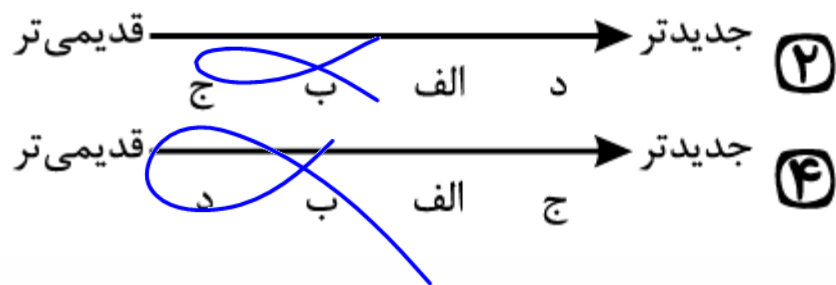
کوچک ترین واحد تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند روستا، مکان و مزرعه همجوار تشکیل می شود و از لحاظ محیط طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی همگن است و امکان خدمات رسانی و برنامه ریزی در سامانه و شبکه ای واحد را فراهم می سازد.

در خصوص تاریخچه تقسیمات کشوری در ایران، کدام گزینه به خط زمان درستی از موارد مطرح شده اشاره دارد؟

- الف: در این دوره به واحدهایی تحت عنوان ایالت تقسیم می‌شد. **کابلیان ۵**
- ب: در این دوره به چهار ایالت و دوازده ولایت، تقسیم می‌شد. **ماجار ۶**
- ج: به قسمت‌های ایالت، خوره، تسوگ و رستاک تقسیم شده بود. **ساسانیان ۱**
- د: به قسمت‌های ایالت، ولایت، بلوک و قصبه تقسیم شده بود. **صفویه ۳**
- جدید** ب د الف ج **قدیمی**

عناصر اصلی تقسیمات کشوری دوره صفویه، افشاریه و زندیه را بنویسید.

۱) ایالت ۲) ولایت ۳) پلوت ۴) قصبه

در زمان ساسانیان تقسیمات کشوری به چه صورتی بوده است؟
۱) سرزمین (ایالت) ۲) خوره (استان) ۳) تنگ یا تنبج (لوتستان)
رستاک (دهتان)

به سوالات زیر در ارتباط با تقسیمات کشوری ایران پاسخ دهید.

الف

پس از ورود آریاییان به فلات ایران و در نخستین مرحله زندگی اجتماعی، به آبادی کوچک می‌گفتند؟ وِیس

ب

چرا کشور را به واحدهای کوچک‌تر تقسیم می‌کنند؟ برای اداره بهتر - مدیریت بهتر چون نیازها مردم

پ

شهرستان توسط چه کسی اداره می‌شود؟ فرماندا

درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید.

الف از نظر نظام اداری، استان، تابع کشور است. **ص**

ب ده، کوچک‌ترین واحد تقسیمات کشوری است. **ع**
دهستان

۲۵- به ترتیب کدام گزینه صحیح و غلط بودن هریک از عبارتهای زیر را به درستی نشان می‌دهد؟

- پس از ورود آریاییان به فلات ایران به آبادی‌های بزرگتر «ویس» می‌گفتند. ع

- داریوش کشور را به سی شهری که همان شهر است، تقسیم کرد. ص

- در دوره قاجاریه ایران به چهار ایالت و دوازده ولایت تقسیم شد. ص

- در دوره ساسانیان به دهستان، تسوگ می‌گفتند. رستان

① ص - غ - ص - غ

② غ - ص - ص - غ

③ غ - ص - ص - غ

④ ص - غ - غ - ص

درس ۹

سکونتگاه‌های شهری و روستایی

عوامل شکل گیری سکونتگاه ها

← آب، دسترسی به راه ها، تجارت - قلعه ها، دفاع، بازارهای محلی

عواملی در شکل گیری سکونتگاه های شهری و روستایی ایران نقش دارند. **آب**، بین این عوامل، بیشترین اهمیت را داشته است.

بسیار

بسیاری از سکونتگاه های اولیه، در کنار رودها به وجود آمده است.
با ساکن شدن انسان در یک مکان، اولین سکونتگاه ها به نام روستا پدید آمد.
افزایش جمعیت در سکونتگاه های روستایی، زمینه ساز ایجاد شهرهای اولیه شد.

اطلاعات داده شده به شما کمک می کند که علاوه بر آب، سایر عوامل اثر گذار را در شکل گیری سکونتگاه ها شناسایی کنید.

عرض های جغرافیایی	درصد شهر	تعداد شهر	درصد شهرها	ارتفاع
<u>۳۵ تا ۴۰ درجه</u>	۶۳%	۴۴۹	۲۷%	زیر سطح دریا تا ۵۰۰ متر => ۲
<u>۳۰ تا ۳۵ درجه</u>	۳۳%	۴۱۴	۱۳%	۵۰۰-۱۰۰۰ => ۲
<u>۲۵ تا ۳۰ درجه</u>	۱۳%	۳۹۸	۵۳%	۱۰۰۰-۲۰۰۰ => ۱
			۷%	۲۰۰۰ به بالا => ۳

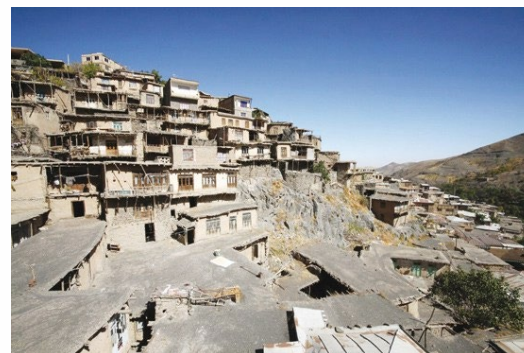
با توجه به اطلاعات داده شده در داخل این دوجداول **ارتفاع مناسب** و **عرض جغرافیایی مناسب** در شکل گیری شهرها نقش دارد.
۵۳ درصد از شهرهای ایران در ارتفاع ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰ متری قرار دارد و ۶۳ درصد شهرهای ایران در عرض های جغرافیایی ۳۵ تا ۴۰ درجه قرار دارند که این مناطق دارای شرایط مناسب طبیعی جغرافیایی مناسب تری هستند. مانند وجود آب و هوای مساعد در این نواحی.

زندگی شهری

زندگی روستایی

زندگی عشایری

انواع سکونتگاه

قدیمی ترین نوع سکونتگاه که در ایران شناخته شده است، سکونتگاه عشایری است. در این شیوه زندگی، سکونت و یکجانشینی دائمی دیده نمیشود. عشایر به طور مستقیم از منابع طبیعی استفاده میکنند.

در ایران، وجود کوههای البرزو زاگرس و نیز دشت های پست و هموار مجاور آنها از قرنهای پیش اوضاع مساعدی را برای دامپروری فراهم کرده است.

چرا برای منجر به این شده است که دامپروری در ایران اوضاع مساعدی داشته باشد؟

عشایر، زندگی اجتماعی قبیله ای دارند و از ایل و طایفه تشکیل شده اند و پیوندهای خویشاوندی با هم دارند.

ایل سون، بختیاری، قشقایی و ترکمن از ایلات عمده کشور ایران هستند.

روستا، محلی است که فعالیت اغلب ساکنان آن به زمین وابسته است و بیشتر روستاییان به کشاورزی و دامداری اشتغال دارند. بعضی اول امتصا

فضای باز اطراف روستاها، چشم اندازهای طبیعی زیبایی را برای روستاییان فراهم کرده است. روستاییان نسبت به آداب و رسوم محل زندگی خود، پایبند هستند. بسیاری از روستاییان در کاشت، داشت و برداشت محصول، با یکدیگر همکاری میکنند. آب و هوای پاک، اوضاع زندگی بهتر و سالم تر را برای روستاییان فراهم آورده است.

معمولاً در روستاها، عرضه خدماتی نظیر بیمارستان، فروشگاه و حمل و نقل عمومی، کمتر و محدودتر است.

اگر جمعیت هر سکونتگاه به تعداد معینی برسد، طبق قانون، آن را شهر تلقی میکنند. **ملاک تبدیل هر سکونتگاه روستایی به شهری در ایران به تشخیص وزارت کشور و داشتن شهرداری است.**

جمعیت زیادشهرها به خدمات و تسهیلات بیشتری نیاز دارد.

جمعیت زیاد سبب شده است **خانه ها فشرده** و **محله ها پرتراکم** شود.

بیشتر مردم سکونتگاه شهری، در بخش **خدمات** و **صنعت** شاغل هستند. در شهرها **تفاوت** بسیاری در **ارزش ها**، **آداب و رسوم** و **شیوه زندگی مردم** وجود دارد.

شکل سکونتگاه ها

هر سکونتگاه از اجزای مختلفی تشکیل شده است.
 اجزای سکونتگاه های روستایی شامل **خانه ها، مزارع، چراگاه ها، باغ ها، مکان های عمومی، مساجد، میدان ها و راه ها** است.

اجزای سکونتگاه شهری اغلب شامل **کاشانه ها، خیابانها، میدان ها، مکان های آموزشی و تفریحی، دانشگاهی، بازار و مراکز درمانی** است.
چگونگی قرارگیری پدیده های طبیعی و انسانی در سکونتگاه ها، شکل های مختلفی از سکونتگاه را به وجود آورده است.

دلیل شکل گیری شکل های مختلف سکونتگاه ها چیست؟

در روستای پراکنده، خانه ها با فاصله از هم قرار دارد.

چه مشکلاتی برای کشت در این روستاها وجود دارد؟
 تجارت کردن کشاورزان امکان نیست
 صنعتی کردن کشاورزی امکان پذیر نیست - کوچک

روستاهای متمرکز تحت تأثیر پدیده های اطراف خود است؛
 به طور مثال روستاهایی که در منطقه ساحلی و یا کناره یک رود قرار دارد و یا در امتداد یک جاده شکل می گیرد، چگونه دیده می شود؟ خطی

روستاهایی که در اطراف چشمه ها، چاه ها و مظهر قنات ها گسترش می یابد، چه شکلی است؟ مسای -

پیکانی

روستاهایی که در دامنه یک کوه استقرار یافته، چه شکلی است؟

سکونتگاه های شهری هم شکل های گوناگون دارد.
 شهرها با توجه به چگونگی پیدایش و کارکردهای
 مختلف خود، شکل های متفاوت دارد.

برخی از شهرها شکل ترکیبی دارند.

این شهرها در دوره های مختلف گسترش پیدا کرده
 است.

به همین دلیل شکل این شهرها از نوع ترکیبی است.

انواع شکل سکونتگاه های شهری

شطرنجی

سنگاس

یونسگر

خطی

در کنار ساحل دریا
در مسیر دریا - میرا رستاهای (جاده)

آب پهنان

شعاعی

لم مسک

انواع شکل سکونتگاه های شهری

به تصاویری از شهرهای ایران توجه کنید.
آیا شکل گیری و گسترش این شهرها یکسان است؟
با کمک تصاویر بایکدیگر گفت و گو کنید.

مشکلات توسعه شهرنشینی

در درس جمعیت، با جاذبه های شهری آشنا شده اید.

مهاجرت در تغییر جمعیت شهری تأثیر زیادی داشته است.

با اینکه شهرها به دلایل امکانات و تسهیلات، مورد توجه مهاجران بوده اند اما در **شهرها**،

مخصوصاً شهرهای بزرگ، **مشکلات و نارسایی** هایی به چشم می خورد.

این نارساییها در زمینه های **مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی**، زندگی در این

شهرها را **دشوار** کرده است.

برای حل این مشکلات
 باید اقداماتی را
 انجام داد

در دهه های اخیر، شهرنشینی در جهان گسترش یافته و رشد شتابان شهرنشینی سبب ایجاد شهرهایی با جمعیت میلیونی شده است.

کشور ما هم در دهه های اخیر، رشد سریع شهرنشینی داشته است. از حدود سال ۱۳۶۰ هـ ش بیش از ۵۰٪ جمعیت کشور در شهرها زندگی می کنند.

پدیده گرایش به شهرنشینی در همه جای کشور به چشم می خورد؛ اما در سال های اخیر شهر ایران، جمعیت بیشتری را در خود جای داده است. در ایران به شهرهایی که جمعیت بیش از یک میلیون نفر داشته باشد، کلان شهر می گویند.

کلان شهر
بزرگترین شهر
کشور

نقش سکونتگاه‌ها

نقش هر سکونتگاه بر اساس **وضع جغرافیایی** آن، اعم از **انسانی** یا **طبیعی** تعیین میشود؛
 به طور مثال، شهرهای مقدس **مشهد** و **قم** به دلیل وجود زیارتگاه‌ها مورد توجه زائران است. این شهرها را «**زیارتگاهی**» می‌نامند.
 شهرهای **تهران** و **تبریز** به دلیل اقامت دانشجویان از سراسر کشور، **نقش دانشگاهی** هم دارد.
 شهرهای **اصفهان** و **اراک** به دلیل وجود کارخانه‌های مهم و متعدد، **نقش صنعتی** دارد.

شهر گریزی (مهاجرت بازگشتی = مهاجرت معکوس -

با توجه به مشکلات شهرهای بزرگ در سال های اخیر از جمله **آلودگی هوا، گرانی مسکن و آسیب های اجتماعی،**

حرکت جمعیت از شهرهای بزرگ به مکان های کوچک تر یا روستاها آغاز شده است.
این پدیده را «**شهر گریزی** یا **مهاجرت معکوس**» می گویند.

کات

۲۷- کدام گزینه، دلیل مناسبی برای «تمرکز سکونتگاه‌ها در نیمه غربی کشور» است؟

مرجع: سراسری - ۱۳۹۹

① تمرکز سکونتگاه‌ها در مناطق کوهپایه‌ای، بیشتر است.

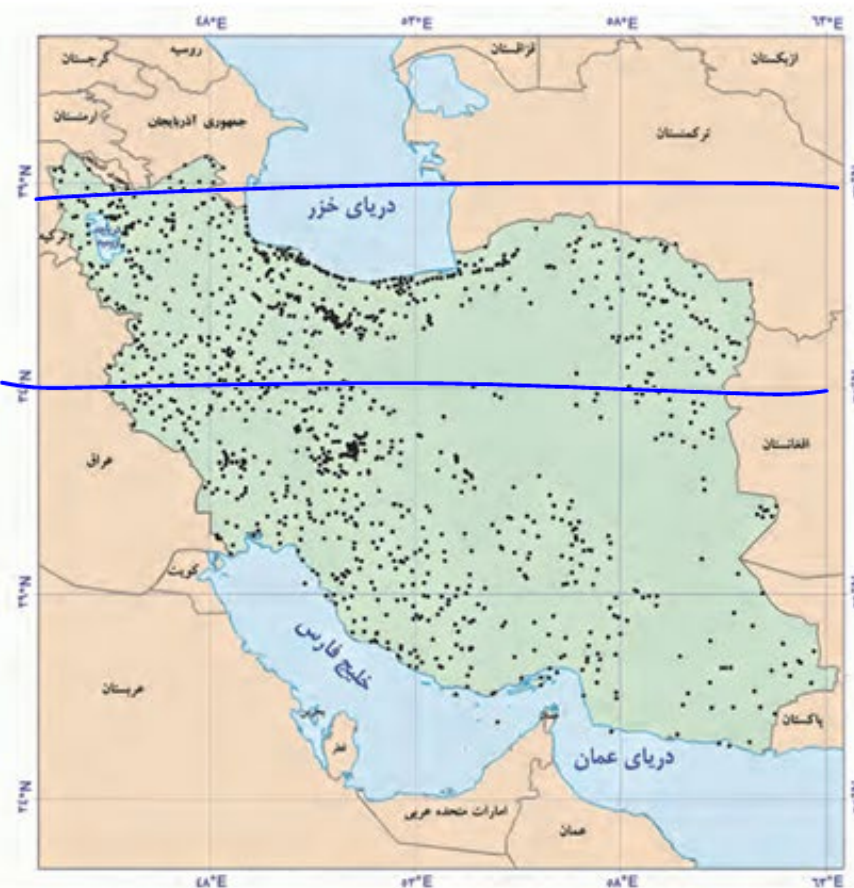
② میان ناهمواری‌ها و تراکم جمعیت ارتباط نزدیکی وجود دارد.

③ کلیه ساکنان یک منطقه به دلیل عوامل مشترک جابه‌جا می‌شوند.

④ بخش اعظم سرزمین ما را نواحی مرتفع و کوهستانی تشکیل می‌دهد.

۴۰

۳۵

مرجع: سراسری - ۱۳۹۸

زیارس

۲) نقش سکونتگاه‌ها در طول زمان تغییرات کمتری دارد.

۴) اغلب سکونتگاه‌ها چند نقش دارند و یکی از آنها را ایفا می‌کنند.

همه آن‌ها را ایفا می‌کنند

۲۸ - همه عبارت‌ها مفهوم نادرستی از «نقش شهر» را بیان می‌کنند؛ به جز:

۱) سیمای سکونتگاه‌های سیاسی و اداری، همانند یکدیگر هستند.

۲) نقش هر سکونتگاه بر اساس وضعیت طبیعی آن تعیین می‌شود.

وضعیت جغرافیایی
اوراسانی

- ۲) نحوه توزیع شبکه خطوط حمل و نقل ریلی و جاده‌ای
- ۴) نقش عوامل طبیعی و انسانی در شکل‌گیری شهر و روستا

۲۹ - کدام گزینه دلیل مناسبی برای عبارت زیر است؟
«در سطح زمین، اشکال مختلفی از سکونتگاه‌ها به وجود آمده است.»

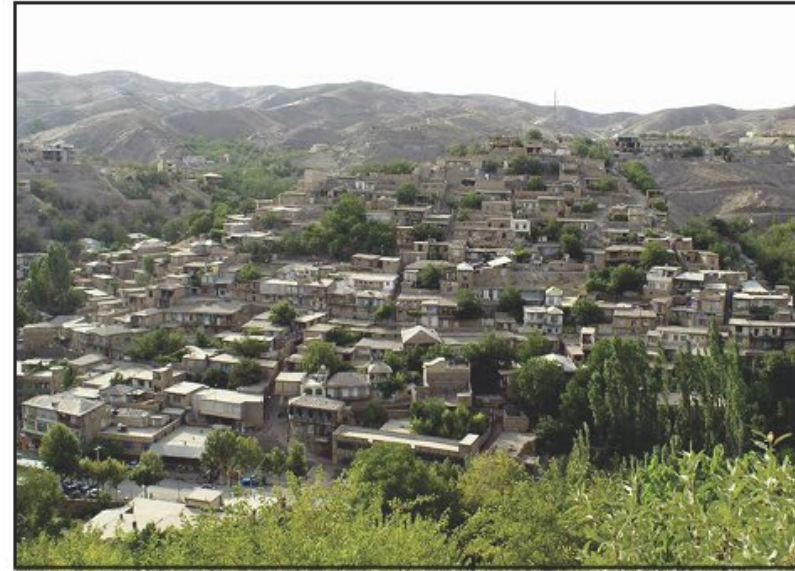
- ۱) چگونگی قرارگیری پدیده‌های طبیعی و انسانی
- ۳) دسترسی به شرایط جغرافیایی (طبیعی، انسانی) مناسب

نقش هر سکونتگاه بر چه اساسی تعیین می‌شود؟

وضع جغرافیایی آن اهم از طبیعی و انسانی

از دیدگاه علم جغرافیا کدام شکل، یک سکونتگاه را نشان می‌دهد؟ دلایل خود را توضیح دهید.

شکل ۱- روستای جافرق-استان خراسان رضوی

شکل ۲- خانه عباسیان-کاشان

شکل ۱ - روستای جافرق - استان خراسان رضوی
 شکل ۲ - خانه عباسیان - کاشان

با توجه به جدول، شکل سکونتگاه‌ها را به ویژگی آن‌ها ارتباط دهید. (یک مورد در ستون سمت چپ اضافه می‌باشد)

ویژگی	شکل سکونتگاه
(۱) حول محورهای ارتباطی (ریلی - جاده‌ای) شکل گرفته است. <u>خطی</u>	(الف) شهر شطرنجی
(۲) خانه‌ها با فاصله از هم قرار دارند. <u>پراکنده</u>	(ب) روستای متمرکز
(۳) در اطراف چشمه‌ها و مظهر قناعت گسترش یافته است. <u>متمرکز</u>	(ج) شهر خطی
(۴) دارای یک مرکز اصلی (میدان) است. <u>شمالی</u>	(د) روستای پراکنده
(۵) دارای یک شبکه مستطیل شکل از راه‌های ارتباطی می‌باشد. <u>شطرنجی</u>	

شهرگزیزی چیست؟

هر مهاجرت معکوس - رفتن از کثرها به دلیل مشکلات رنارسایی ها به مکان ها
کوچکتر مانند روستاها

قدیمی ترین نوع سکونتگاه در ایران را نام برده، ویژگی های آن را بنویسید.
سکونتگاه ستارکس (=) وابسته به رام - سیوندگان فویشتاوندی دارند - از ایل و طایفه
تشکیل شده اند - زندگی آن ها وابسته به منابع طبیعی است

سکونتگاه‌های روستایی ایران به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید.

نوع زندگی	جمعیت	معیشت	روابط اجتماعی	خدمات و تسهیلات
شهری	زیاد	۱. صنعت-خدمات	۲. ضایعی محدود	۳. زیاد
روستایی	۴. کم	کشاورزی	۵. زیاد و صوحت و ندر	۶. محدود
عشایری	۷. ضایعی کم	۸. دامداری	۹. اجتماعی و قبیله‌ای	۹. ضایعی محدود

درس ۱۰

توان‌های اقتصادی ایران

بهره‌گیری از توان‌های محیطی، با هدف تأمین معاش و توجه به ابعاد مکانی در برنامه‌ریزی‌ها، به عدالت اجتماعی و اقتصادی و تعادل منطقه‌ای انواع فعالیت‌ها منجر می‌شود.

ساماندهی فعالیت‌های انسان در مکان، براساس توان محیطی می‌تواند از صدمات ناشی از بهره‌گیری انسان از محیط بکاهد و زمینه‌های رسیدن به توسعه پایدار را فراهم سازد.

توسعه پایدار به معنای تأمین نیازهای امروز، بدون کاستن از توانمندی‌های نسل‌های آینده است.

بنابراین، شناخت توان‌های جغرافیایی و درک صحیح ظرفیت‌های محیطی ایران، راه‌حل مناسبی برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار است.

بخش کشاورزی

روستایی
 زراعت - باغداری - دامداری - پرورش طیور -

یکی از اساسی ترین نیازهای انسان، نیاز به غذا است.

به منظور برطرف کردن این نیاز، شکلی از رابطه بین انسان و محیط طبیعی ایجاد شده است که آن را «کشاورزی» می نامیم.

این بخش به دلیل ایفای نقش حیاتی در تأمین مواد غذایی سالم، خودکفایی، ایجاد اشتغال و بهره مندی صحیح از مواهب الهی مانند آب و خاک، در اقتصاد کشور نقش بسیار مهمی دارد. کشاورزی از فعالیت های اساسی و زیربنایی در اقتصاد ایران است که در سایه تلاش روستاییان زحمت کش محصولات با کیفیت به بازار عرضه می شود.

این بخش شامل فعالیت های گوناگونی است.

مهم ترین فعالیت ها در این بخش عبارت است از: زراعت، باغداری و دامداری

صیغی عالی سبب ستره

تنوع وضعیت آب و هوایی در ایران، موقعیت مساعدی را برای تولید انواع محصولات زراعی فراهم آورده است. انواع غلات، حبوبات، سبزیجات و محصولات جالیزی، نباتات علوفه ای و محصولات صنعتی، از جمله محصولاتی است که در اقصی نقاط ایران کشت می شود.

برداشت سیب زمینی - البرز

برداشت گندم - فارس

اختلاف شدید درجه حرارت روزانه و سالانه در نواحی مختلف ایران، سبب ایجاد تنوع فراوان در تولیدات باغی شده است.

کشور ما برای تولیدات باغی از مزیت های زیادی برخوردار است؛ زیرا امکان کشت انواع گوناگون میوه های سردسیری، نیمه گرمسیری و گرمسیری را دارد.

این بخش از کشاورزی، از مهم ترین اقلام صادراتی کشور است که هر ساله ارز فراوانی را وارد کشور می کند.

گونه های بی نظیری مانند پسته، انار و خرما ی ایرانی در جهان بی همتاست.

خرما - آبپخش - بوشهر

انار ساوه - مرکزی

پسته - رفسنجان - کرمان

استفاده از کشت گلخانه ای، یکی از روش هایی است که بین باغداران ایرانی رایج شده است؛ زیرا مزایای فراوانی دارد؛ از جمله:

- ۱- کاهش مصرف آب
- ۲- تولید در همه طول سال و همه جا
- ۳- کنترل بهتر وضعیت کشت

بسیاری از مواد غذایی که ما مصرف می کنیم، مستقیم یا غیرمستقیم از راه دامداری به دست می آید.

گسترده‌گی زیاد در عرض جغرافیایی، وجود گونه های متنوع دامی، تنوع اقلیمی و تنوع گونه های گیاهی، وضع مناسبی را برای کشورمان به منظور پرورش انواع دام فراهم کرده است. علاوه بر آن روند روبه رشد صنایع تبدیلی، وجود نیروی انسانی متخصص و ماهر و استفاده از روش های علمی در مجموع، باعث رشد این بخش از اقتصاد کشور ما شده است.

پرورش بلدرچین - گالیکش - استان گلستان

پرورش شترمرغ - استان اصفهان

پرورش شتر - استان هرمزگان

تولید محصولات دامی باعث رونق صنایع غذایی در کشور شده است. این صنایع در اقتصاد غذایی، اشتغال، تولید ناخالص داخلی، امنیت غذایی و صادرات کشور نقش مهمی دارد.

یکی از تولیدکنندگان محصولات دامی، **عشایر** غیور و زحمتکش هستند، هر چند جمعیت عشایری کمتر از ۲٪ از جمعیت کشور است، آنان ۲۵٪ واحد دامی و ۲۰٪ تولید پروتئین مربوط به دام را به خود اختصاص داده اند.

صنعت شامل مجموعه فعالیت هایی است که به تغییر شکل فیزیکی یا شیمیایی مواد مختلف و تبدیل آنها به محصولات جدید منجر می شود؛ اعم از اینکه این تغییرات با دست یا ماشین در کارگاه و یا منزل انجام شود.

بخش صنعت، محرک اصلی رشد، موفقیت و نوآوری کشورها به شمار می رود.

فعالیت در این بخش به ایجاد اشتغال منجر خواهد شد. بسیاری از مشاغل به طور مستقیم یا غیرمستقیم به صنعت وابسته است. بخش صنعت در تجارت، تحقیق، توسعه و بهره وری سهم قابل توجهی دارد.

تقسیم بندی صنایع
در ایران

صنایع اصلی کشور را می توانیم به دو گروه «صنایع دستی» و «صنایع ماشینی» تقسیم بندی کنیم.

به آن دسته از فعالیت هایی گفته می شود که عمدتاً با استفاده از **مواد اولیه بومی** و **به کارگیری ابزار و وسایل ساده دستی**، در قسمتی از مراحل اساسی تولید و به ساخت **محصولی** منجر می شود که در هر واحد آن **ذوق هنری** و **خلاقیت فکری صنعتگر** به گونه ای تجلی می یابد.

صنایع ماشینی

شامل صنایع نفت و گاز، پتروشیمی، فلزات اساسی،
خودروسازی، ماشین سازی، صنایع شیمیایی و صنایع
غذایی می شود.

تولید فولاد - اهواز

ذوب آهن - اصفهان

صنایع پتروشیمی

صنایع مربوط به فلزات اساسی، از جمله صنایع ماشینی است که شامل **صنعت فولاد**، آلومینیوم، مس، سرب و روی می شود. بخش زیادی از صادرات غیر نفتی کشور را این بخش صنعتی پوشش می دهد.

از جمله صنایع مهم کشورمان **صنعت پتروشیمی** است که بعد از نفت و گاز، بزرگ ترین بخش صنعتی کشور به شمار می رود.

مواد پتروشیمی در تولید انواع **لاستیک**، **پلاستیک**، **شوینده**، **چسب**، **کود**، **رنگ**، **الیاف مصنوعی** و... کاربرد دارد.

پتروشیمی - بندر امام خمینی

صنعت خودروسازی یکی از شاخصه های توسعه یافتگی کشور است که می تواند فرصت های شغلی بسیاری برای کشور فراهم آورد و از جمله صنایعی است که در سند چشم انداز به آن توجه خاصی شده است. دو شرکت بزرگ ایران خودرو و پارس خودرو (سایپا) بخش عمده های از خودروهای کشور را تولید می کنند.

معادن

ایران یکی از کهن ترین تمدن های جهانی در کشف معدن است و امروزه با وجود بیش از ۷۰ نوع ماده معدنی، **یکی از قدرت های برتر معدنی جهان** است. در کشور ما موادی مانند **نفت، گاز، بوکسیت، مس، روی، سرب، سنگ آهن** و... وجود دارد.

هم چنین بخش معدن یکی از بخش های مهم اشتغال در کشورمان است. استانهای **یزد، کرمان و اصفهان** بیشترین شاغلان بخش معدن کشور را دارند.

خدمات ← بخش سوم اقتصاد

به زنجیره فعالیت های مالی، مدیریتی، بهداشتی، آموزشی، انتظامی، اطلاعاتی، گردشگری، تجارت و بازرگانی که به طور غیرمستقیم در بهبود کیفیت و کمیت تولیدات کشور مؤثرند، **«خدمات»** گویند.

این خدمات در کشور ما به وسیله بخش خصوصی و دولتی به مردم عرضه می شود.

یکی از خدمات مهم، که امروزه مورد توجه بسیاری از کشورها قرار دارد، گردشگری است.

گردشگری در ردیف شغل های **پر درآمد، پاک** و **کم هزینه** است که برای کشور میزبان می تواند **اشتغال زایی، توسعه و رونق اقتصادی، و ارتباطات جهانی سازنده** ایجاد کند.

کشور ما برای جذب گردشگران **داخلی یا خارجی** توانمندی های فراوانی دارد؛ به شکلی که **سازمان جهانی گردشگری (WTO)** ایران را از نظر جاذبه های طبیعی، در **رتبه پنجم** و از نظر جاذبه های تاریخی و فرهنگی در **رتبه دهم** جهانی قرار داده است.

گردشگری

۱- موقعیت ریاضی کشورمان و گستردگی آن در عرض جغرافیایی باعث **تنوع اقلیمی و چشم اندازهای طبیعی** شده است.

۲- پیکره بندی طبیعی این سرزمین، **برخورداری از موقعیت دریایی و خشکی، وجود کوه های بلند، دشت های وسیع، سواحل گوناگون و بیابان های شگفت انگیز گردشگری زمین گردی (ژئوتوریسم)** را ایجاد کرده است.

۳- تنوع زیستی ایران با وجود زیست بوم های بسیار گوناگون گیاهی و جانوری در کشور برای گردشگری علمی و طبیعت گردی بسیار مناسب است.

۴- **تنوع قومی و فرهنگی در کشور** که به همراه خود مجموعه ای از آیین ها، لباس ها، خوراکی ها، آهنگ ها، مراسم و گویش های محلی را ایجاد کرده و زمینه های گردشگری اجتماعی - فرهنگی را فراهم آورده است.

۵- در کشور ما بیش از ۶۰ نوع **صنایع دستی** وجود دارد که این توانمندی، گردشگران علاقه مند خاص خود را دارد.

۶- **وجود تمدنی با ریشه هایی در اعماق تاریخ**، از هزاره های قبل از میلاد تا کنون، کشور ما را به یکی از خاستگاه های تمدن بشری تبدیل نموده است که پیامد آن، وجود بیش از **یک میلیون اثر باستانی و تاریخی** در کشور است. این توانمندی، جاذب میلیون ها گردشگر، محقق و علاقه مند از داخل و خارج کشور است.

۷- وجود مراکز گوناگون فرهنگی **مانند موزه ها، جشنواره ها، نمایشگاه ها، مراکز علمی و تفریحی، مراکز خرید، مراکز درمانی** و... که هر کدام مقصد بسیاری از گردشگران داخلی و خارجی است.

۸- وجود مراکز ارزشمند دینی، مذهبی، **زناظر تگاهی** و اماکن مقدس کشور

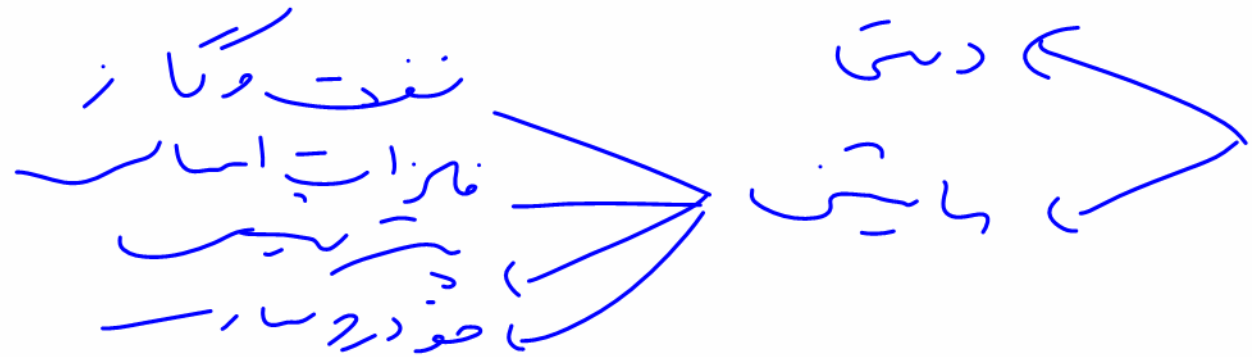

۳۶- با توجه به این که شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست، در کشور ما، هر استان چه اقدامی لازم است انجام دهد؟

مرجع: سراسری- ۱۴۰۲

- ① تولیدات باغی خود را بر اساس موقعیت نسبی، تطبیق دهد و میوه‌های ویژه خود را تولید و صادر کند.
- ② تولیدات باغی خود را بر اساس موقعیت ریاضی، تطبیق دهد و میوه‌های ویژه خود را تولید و صادر کند.
- ③ به دلیل کمبود منابع آب ناشی از موقعیت نسبی، محور توسعه کشاورزی را از زراعت به باغداری تبدیل کند.
- ④ به دلیل کمبود منابع آب ناشی از موقعیت مطلق، محور توسعه کشاورزی را از باغداری به زراعت تبدیل کند.

صنایع اصلی کشور را می‌توان به چند گروه تقسیم‌بندی کرد؟

چه عاملی باعث رشد بخش اقتصادی دامداری در ایران گردیده است؟

(۱) تنوع پوشش گیاهی - (۲) تنوع گونه‌ها در دام - (۳) تنوع آب و هوایی ایران
 اقلیمی

مزایای کشت گلخانه‌ای را بنویسید.

- ۱) کاهش مصرف آب
- ۲) مدیریت کشاورزی و کنترل بهتر کیفیت کشت
- ۳) تولید در همه جا و همه فصل

به چه دلیل امروزه توصیه می‌شود محور توسعه کشاورزی از زراعت به باغداری با روش مدرن تغییر یابد؟

چون تولید کمبود منابع آب در ایران

چه عاملی موقعیت مناسبی را برای تولید انواع محصولات زراعی فراهم آورده است؟

تنوع آب‌وهوایی ایران (=) گرضی میزانیای ایران

ایران از نظر جاذبه‌های طبیعی در رتبهٔ و از نظر جاذبه‌های تاریخی در رتبهٔ قرار دارد.

۴- چه عاملی سبب ایجاد تنوع فراوان در تولیدات باغی در ایران شده است و امروزه با توجه به مشکل کاهش منابع آبی کشور، چه توصیه‌ای در زمینه کشاورزی می‌شود؟

- ① میزان بارش - تغییر محورهای توسعه کشاورزی از زراعت به توسعه باغداری
- ② اختلاف شدید درجه حرارت روزانه و سالانه - تغییر محور توسعه کشاورزی از باغداری به توسعه زراعت
- ③ اختلاف شدید درجه حرارت روزانه و سالانه - تغییر محور توسعه کشاورزی از زراعت به توسعه باغداری
- ④ میزان بارش - تغییر محور توسعه کشاورزی از باغداری به توسعه زراعت